

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

до Протоколу № 126
від 09-10 серпня 2023 року

Р І Ш Е Н Н Я

Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів

У порядку здійснення контрольної функції Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій заслухав питання «Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів». У засіданні взяли участь народні депутати України: Голова Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики Данило Гетманцев, Голова Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Галина Третякова, Голова Комітету з питань економічного розвитку Дмитро Наталуха, а також представники міністерств, відомств та громадськості, зокрема Міністр освіти і науки України Оксен Лісовий, заступник Міністра освіти і науки України Михайло Іван Винницький, заступник Міністра економіки України Тетяна Бережна, заступник Міністра фінансів України Роман Єрмоличев. За результатами розгляду питання Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій відзначає таке.

1. Питання формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою регулюються **статтею 72 Закону України «Про вищу освіту»**. Нормами цієї статті, зокрема частиною першою передбачено, що:

«Показники державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою формуються за рівнями вищої освіти та спеціальностями з урахуванням середньострокового прогнозу потреби у фахівцях на ринку праці центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного розвитку і торгівлі, у порядку, встановленому законом, за участю закладів вищої освіти, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, роботодавців та їх об'єднань».

Загальний обсяг державного замовлення для підготовки фахівців ступенів молодшого бакалавра, бакалавра (магістра медичного, фармацевтичного та ветеринарного спрямувань) на поточний рік становить не менш як 51 відсоток кількості випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які у поточному році здобули повну загальну середню освіту.

Загальний обсяг державного замовлення на підготовку фахівців ступеня магістра на поточний рік становить не менш як 50 відсотків кількості осіб, які у поточному році здобудуть ступінь бакалавра за державним замовленням.

Загальний обсяг державного замовлення на підготовку фахівців ступеня доктора філософії на поточний рік становить не менш як 5 відсотків кількості осіб, які у поточному році здобудуть ступінь магістра за державним замовленням».

Частиною другою визначено, що «Заклад вищої освіти, що має статус дослідницького, має переважне право на отримання державного замовлення на підготовку фахівців ступеня магістра в обсязі до 75 відсотків обсягу випуску бакалаврів, які навчалися за кошти державного бюджету в цьому закладі вищої освіти, а обсяг державного замовлення на підготовку фахівців ступеня доктора філософії - до 20 відсотків обсягу випуску магістрів, які навчалися за кошти державного бюджету в цьому закладі вищої освіти».

Пункт 1 частини п'ятої статті 72 вказаного Закону передбачає, що розміщення державного замовлення здійснюється державними замовниками без проведення конкурсу у разі, зокрема, забезпечення оборони України, державної безпеки і захисту державного кордону, потреб Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, Служби безпеки України, Національної поліції України, служби цивільного захисту, розвідувальних органів України, Державної кримінально-виконавчої служби України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Частиною восьмою статті 72 встановлено, що фінансування «за рахунок видатків Державного бюджету України підготовки фахівців з вищою освітою за спеціальностями відповідних ступенів вищої освіти встановлюється в обсязі, необхідному для забезпечення на кожні 10 тисяч населення навчання не менше 180 студентів. При цьому обсяг видатків Державного бюджету України на поточний рік не може бути меншим, ніж обсяг видатків Державного бюджету України на минулий рік, збільшений на коефіцієнт інфляції».

2. Особливості відносин, що виникають у зв'язку з формуванням і розміщенням державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів (далі – державне замовлення), регулюються нормами **Закону України «Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів»** від 20 листопада 2012 року № 5499-VI (зі змінами).

Статтею 2 цього Закону визначається процедура формування державного замовлення, зокрема, визначено, що:

«Державне замовлення формується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державного замовлення, за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти, та інших державних замовників з урахуванням середньострокового прогнозу потреби у фахівцях та

робітничих кадрах на ринку праці та обсягів видатків Державного бюджету України на зазначені цілі»;

«Порядок формування державного замовлення, який передбачає, зокрема, механізм складення середньострокового прогнозу, затверджується Кабінетом Міністрів України»;

«Державне замовлення разом з прогнозними загальними обсягами натуральних показників державного замовлення за освітньо-кваліфікаційними та науковими рівнями на наступні за плановим два бюджетні періоди щороку затверджуються окремим рішенням Кабінету Міністрів України».

З метою виконання Закону та Порядку формування державного замовлення Міністерство економічного розвитку України видало Наказ від 26.03.2013 № 305 «Про затвердження Методики формування середньострокового прогнозу потреби у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці».

3. На виконання вказаних норм Закону Кабінет Міністрів України прийняв **Постанову від 11 липня 2023 р. № 708 «Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у 2023 році»**, якою, зокрема, затвердив у 2023 році і перелік державних замовників.

Ця Постанова Уряду прийнята за поданням Мінекономіки України без здійснення середньострокового прогнозу та без участі деяких структур, що передбачено статтею 72 Закону України «Про вищу освіту», зокрема без участі Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, роботодавців та їх об'єднань.

За інформацією Міністерства економіки України у 2023 році середньостроковий прогноз потреби у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці не формувався у зв'язку з тим, що органи статистики не мають повної статистичної інформації для його підготовки.

Положення Постанови формувалась виключно на підставі пропозицій державних замовників щодо проекту державного замовлення на 2023 рік з визначенням показників середньорічної чисельності осіб, орієнтовної середньої вартості підготовки одного кваліфікованого робітника, фахівця, асистента-стажиста, аспіранта, докторанта, а також обсягів видатків, передбачених державним бюджетом на зазначені цілі, та відповідних обґрунтувань. Проте такий підхід до формування державного замовлення суперечить чинному законодавству, а Кабінет Міністрів України вчасно не підготував та не прийняв відповідні корективи нормативних актів, що пов'язані з дією воєнного стану в Україні та відповідними обмеженнями в зборі необхідної інформації.

Крім того, вказаною Постановою доручено Міністерству економіки з урахуванням пропозицій Міністерства освіти і науки та Міністерства охорони здоров'я під час формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у 2024 році передбачити збільшення обсягів державного замовлення на підготовку фахівців за спеціальностями 222

“Медицина”, 225 “Медична психологія”, 227 “Терапія та реабілітація” і 231 “Соціальна робота”.

Загалом прийом осіб за державним замовленням сформований у 2021 році на рівні 189 168 осіб, у 2022 році зменшився на 227 осіб (0,1 %) і склав 188 941 особа, а в 2023 році зменшився уже на 2 612 осіб (1,4 %), що склало 186 329 осіб. Обсяги державного замовлення на підготовку робітничих кадрів у 2023 році склали: випуск – 16 670 осіб, що на 1 708 осіб більше, ніж у 2022 році; прийом – 19 141 особа, що на 1 821 особу більше, ніж у 2022 році; на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів склали: випуск – 208 842 особи, що на 1 420 осіб більше, ніж у 2022 році; прийом – 209 031 особа, що на 1 237 осіб більше, ніж у 2022 році.

Слід відзначити, що за статистичними даними Держстату народжуваність дітей (які наразі є головними претендентами на вступ на основі повної загальної середньої освіти) у 2006 році склала 460,4 тис. осіб, що на 34,3 тис. осіб (8 %) більше порівняно з 2005 роком.

Очікувано, що і відповідно державне замовлення мало би зрости попри велику кількість дітей, які виїхали за кордон, але які так само мають можливість вступу на навчання в Україні. Саме завдяки залучення більшої кількості дітей на навчання в Україні з числа тих, хто виїхав за кордон, можна було би частково домогтися збільшення їх повернення в Україну (зважаючи на надання МОН України з нового навчального року пріоритету очного навчання, а не дистанційному).

Щодо загальних тенденцій державного замовлення, то слід відмітити, що через реформування складників освіти у 2022 році відбулося закінчення прийому і випуску спеціалістів на основі повної загальної середньої освіти, тому ця форма підготовки здобувачів вищої освіти у 2023 році уже повністю відсутня. Через це також відсутнє у 2023 році державне замовлення на молодшого спеціаліста, проте ще закінчується випуск за цією формою підготовки, що складає 20 010 осіб.

Державне замовлення на підготовку молодших бакалаврів дещо зросло з 805 осіб у 2021 році, 844 осіб у 2022 році до 848 осіб у 2023 році.

Державне замовлення на підготовку фахових молодших бакалаврів зросло з 36 888 осіб у 2021 році до 38 719 осіб у 2022 році (на 1 831 особу, 5 %) та зменшилося у 2023 році до 38 294 (на 425 осіб, 1,1 %).

Державне замовлення на підготовку бакалаврів суттєво зросло з 87 739 осіб у 2021 році до 89 320 осіб у 2022 році (на 1581 особу, 1,8%) та до 96 078 осіб у 2023 році (на 6 758 осіб, 7,6 %).

У зазначений період суттєво знижувалася кількість магістрів на основі освітнього ступеня бакалавра з 52 833 особи у 2021 році до 49 524 особи у 2022 році (на 3 309 осіб, 6,3 %) та до 40 587 осіб у 2023 році (на 8 937 осіб, 18 %).

Також зменшувалося, але дещо меншими темпами, державне замовлення на підготовку магістрів на основі повної загальної середньої освіти з 6 153 особи у 2021 році до 6 041 особи у 2022 році (на 112 осіб, 1,8 %) та до 6 016 осіб у 2023 році (на 25 осіб, 0,4 %).

Щодо державного замовлення на підготовку в аспірантурі та докторантурі, то показники дещо зменшилися у 2022 році на 5,8 % та 1,2 % відповідно та зросли у 2023 році на 0,3 % та 0,5 % відповідно досягнувши 4 081 осіб в аспірантурі та 425 осіб в докторантурі.

За даними Мінекономіки України Постановою № 708 затверджено обсяги державного замовлення, в тому числі: на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних кадрів (випуск – 167 898 осіб, що на 14 212 осіб більше, ніж у 2022 році; прийом – 186 329 осіб, що на 2 612 осіб менше, ніж у 2022 році); на підготовку робітничих кадрів (випуск – 16 670 осіб, що на 1 708 осіб більше, ніж у 2022 році; прийом – 19 141 особу, що на 1 821 особу більше, ніж у 2022 році); на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів (випуск – 208 842 особи, що на 1 420 осіб більше, ніж у 2022 році; прийом – 209 031 особа, що на 1237 осіб більше, ніж у 2022 році).

Під час деталізації показників обсягів підготовки кадрів виникають питання щодо доречності надання пріоритетів або збільшення замовлення на одні галузі та зменшення на інші, що в цілому ставить під сумнів доцільність здійснення державного замовлення.

Так, щодо державного замовлення на підготовку фахівців за освітнім ступенем бакалавра на 2023 рік (прийом), то слід відмітити, що у 2023 році суттєво збільшено обсяги державного замовлення за окремими галузями знань, серед яких «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону», «Охорона здоров'я», «Соціальна робота» тощо. Поряд з ними збільшено державне замовлення на галузі:

- 07 «Управління та адміністрування» (на 1980 місць або 59 %);
- 08 «Право» (на 653 місця або +26 %);
- 24 «Сфера обслуговування» (на 439 місць або 137 %);
- 28 «Публічне управління та адміністрування» (на 115 місць або 79 %);
- 06 «Журналістика» (на 254 місця або 101 %);
- 03 «Гуманітарні науки» (на 604 місця або 18 %).

Загалом у 2023 році не передбачено зменшення державного замовлення за освітнім ступенем бакалавра. Проте найбільше зменшено обсяг державного замовлення за галуззю 26 «Цивільна безпека» (467 місць або 15 %). Окрім того, зменшено обсяг державного замовлення за галузями знань:

- 09 «Біологія» (на 50 місць або 7 %);
- 10 «Природничі науки» (на 199 місць або 7 %);
- 11 «Математика та статистика» (на 95 місць або 7 %);
- 12 «Інформаційні технології» (на 637 місць або 5 %);
- 13 «Механічна інженерія» (на 493 місця або 8 %);
- 16 «Хімічна інженерія та біоінженерія» (на 116 місць або 7 %).

Державне замовлення за освітнім ступенем магістра на основі освітнього ступеня бакалавра у 2023 році зазнало суттєвих змін і зменшено на 8937 місць (або 18 %) порівняно з 2022 роком. Разом з тим декілька років поспіль залишається стабільним обсяг державного замовлення на підготовку фахівців за освітнім ступенем магістра на основі повної загальної середньої освіти.

У 2023 році збільшено обсяг державного замовлення за освітнім ступенем магістра на основі освітнього ступеня бакалавра за такими галузями знань:

22 «Охорона здоров'я» (на 440 місць або 135 %);

25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» (на 180 місць або 19 %);

26 «Цивільна безпека» (на 293 місця або 64 %)

Заразом також збільшено на:

03 «Гуманітарні науки» (на 126 місць або 9 %);

06 «Журналістика» (на 16 місць або 8 %);

08 «Право» (на 62 місця або +5 %);

28 «Публічне управління та адміністрування» (на 224 місця або 37 %);

29 «Міжнародні відносини» (на 59 місць або 21 %).

Водночас спостерігається суттєве скорочення обсягу державного замовлення на підготовку фахівців за освітнім ступенем магістра у 2023 році за галузями 13 «Механічна інженерія» (на 1755 місць або 48 %) та 14 «Електрична інженерія» (на 942 місця або 35 %), а також зменшення:

01 «Освіта/Педагогіка» (на 1540 місць або 19 %);

05 «Соціальні та поведінкові науки» (на 134 місця або 9 %);

07 «Управління та адміністрування» (на 873 місця або 24 %);

09 «Біологія» (на 75 місць або 19 %);

10 «Природничі науки» (на 320 місць або 20 %);

11 «Математика та статистика» (на 48 місць або 8 %);

18 «Виробництво та технології» (на 686 місць або 35 %);

19 «Архітектура та будівництво» (на 804 місця або 29 %);

20 «Аграрні науки та продовольство» (на 1645 місць або 43 %).

Таким чином, у 2023 році педагогічні, природничі, аграрні та інженерні спеціальності не матимуть пріоритетного покриття коштами держави на навчання.

У 2023 році порівняно з 2022 роком суттєво зменшена підготовка у аспірантурі за напрямками:

електроніка, автоматизація та електронні комунікації (на 50 місць або 26 %);

соціальні та поведінкові науки (на 32 місця або 8, 7%);

природничі науки (на 24 місця або 7,7 %);

охорона здоров'я (на 24 місця або 7,3 %);

ветеринарія (на 20 місць або 27 %);

виробництво та технології (на 12 місць або 12 %).

Виходячи з наведеного можна зробити висновок, що формування обсягів державного замовлення взагалі не враховувало ніякі пріоритети, у тому числі не корелюється з планами відбудови держави, інструментами державної підтримки економіки, зайнятстю населення, потребами ринку праці тощо.

Зведена сума коштів, передбачених у державному бюджеті на фінансування державного замовлення, з 2021 року по 2023 рік зросла приблизно на 5-7 %

щорічно і у 2023 році становить 47 533 659,7 тис. грн, що на 2 086 074,5 тис. грн більше, ніж у 2022 році (4,6 %), а у 2022 році склала 45 447 585,2 – на 2 940 395,5 тис. грн більше (6,9 %) за попередній рік.

Суттєве зростання за ці роки відбулося на окремих замовників, що пов'язані з обороною держави. Лідером серед них є Міноборони України, якому було збільшено кошти приблизно на 57,5 % щорічно, а саме на 2 260 309 тис. грн у 2022 році та 3 356 883,2 тис. грн у 2023 році, досягнувши величини у 9 776 783,6 тис. грн. Також значні зростання відбулися у Головному управлінні розвідки Міноборони України на приблизно 19 % у 2022 році (на 21 100,4 тис. грн) та 87 % у 2023 році (на 114 952 тис. грн), загалом склавши 247 555,3 тис. грн.

МВС України збільшило кошти на зазначені цілі відповідно на 13,8 % у 2022 році та 31,4 % у 2023 році (на 1 483 118,6 тис. грн), загалом передбачивши у 2023 році витрати у розмірі 6 211 730,3 тис. грн.

На понад 61 млн грн збільшилася сума коштів у 2023 році для Адміністрації Держспецзв'язку та СБУ.

Суттєве збільшення фінансування у 2022 році відбулося у НАДС – на 194,1% (або 49 477,6 тис. грн), проте у 2023 році сума коштів зменшилася на 10% досягнувши 67 474,3 тис. грн.

Іншим замовникам знизили суму коштів у 2023 році, передбачених у державному бюджеті на фінансування державного замовлення, у деяких з них зниження було і у 2022 році, зокрема найбільше у Мінекономіки України на 89,5 % або 14 835,6 тис. грн.

Суттєве зниження у 2023 році відбулося у МОН України (на 2 896 730 тис. грн або 9,7 %), МОЗ України (на 188 964,6 тис. грн або 10 %) та МКІП (на 86 072,0 тис. грн або 8,4 %).

Мінекономіки України поінформувало, що Міноборони України збільшило показники державного замовлення за спеціальностями: 172 Електронні комунікації та радіотехніка; 174 Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка; 175 Інформаційно-вимірювальні технології; 231 Соціальна робота; 255 Озброєння та військова техніка; 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. МВС України збільшило показники державного замовлення для Адміністрації Державної прикордонної служби України за спеціальностями: 053 Психологія; 252 Безпека державного кордону; 262 Правоохоронна діяльність.

За інформацією Мінфіну України традиційно перевиконуються показники прийомів за такими спеціальностями:

«Управління та адміністрування» (у 2022 році – +28,5 % до затверджених показників, у 2021 році – +13,0 %);

«Соціальні та поведінкові науки» (у 2022 році – +27,9 %, у 2021 році – +16,3 %);

«Право» (у 2022 році – +28,8 %, у 2021 році – +8,0 %);

«Гуманітарні науки» (у 2022 році – +16,2 %, у 2021 році – +4,7 %).

Проте існує суттєве недовиконання прийомів за спеціальностям:

«Автоматизація та приладобудування» (у 2022 році – -22,2%, у 2021 році – -24,0 %);

«Механічна інженерія» (у 2022 році – -24,5%, у 2021 році – -29,2 %);

«Аграрні науки» (у 2022 році – -12,0%, у 2021 році – -20,7 %);

«Освіта/педагогіка» (у 2022 році – -7,9%, у 2021 році – -14,6 %).

Крім того, у межах загальних показників державного замовлення відбувались перерозподіли між галузями знань та спеціальностями. Такі перерозподіли свідчать про неефективне планування показників державного замовлення, що призводить до штучного перерозподілу місць державного замовлення, збільшення його на спеціальності, якими перенасичено ринок праці, та не сприяє скороченню безробіття.

Державний центр зайнятості надав до Мінекономіки України прогноз чисельності зареєстрованих безробітних у 2023 році (у розрізі видів економічної діяльності, за розділами та підрозділами професій згідно з Класифікатором професій) з урахуванням поточних тенденцій та очікуваних сезонних коливань. Так повідомлено про відсутність умов для проведення прогнозування запитуваних показників, зокрема чисельності зареєстрованих безробітних та вакансій на 2024-2027 роки, у т.ч. за видами економічної діяльності, у розрізі професій відповідно до Класифікатора професій та в регіональному розрізі, що пов'язано з численними обставинами та факторами, зокрема: запровадженням воєнного стану; нестабільною економічною ситуацією, а також непередбачуваністю подальшого розвитку економіки в цілому та перспектив діяльності окремих підприємств; наявністю територій, які знаходяться безпосередньо в зоні бойових дій або можливих бойових дій, а також в окупації, перелік та кількість яких періодично змінюється; постійними міграційними процесами робочої сили як в середині країни, так і за її межі; демографічні структурні зміни серед населення; зміни в законодавстві, які впливають на показники ринку праці. Відмічено, що наразі структура зареєстрованих безробітних та заявлених потреб роботодавців у працівниках свідчить про професійно-кваліфікаційний дисбаланс та окремі відмінності між попитом та пропозицією робочої сили, що посилюється у регіональному розрізі. У 2022 році найбільший попит у роботодавців спостерігався на кваліфікованих працівників робітничих професій. Водночас, серед зареєстрованих безробітних 43 % мали вищу освіту, а в окремих містах до 60 % і вище. При цьому, кількість безробітних з числа колишніх керівників, професіоналів та фахівців утричі перевищувала кількість відповідних вакансій. Попит та пропонування робочої сили на ринку праці не ототожнюється з чисельністю зареєстрованих безробітних та кількістю вакансій, що подані до Державної служби зайнятості.

На думку Державного центру зайнятості та експертів ринку праці з урахуванням особливостей розвитку ринку праці у післявоєнний період суттєво збільшиться попит на працівників у сфері будівництва та архітектури, охорони здоров'я, зокрема на психологів, психіатрів, реабілітологів, соціальних працівників тощо, а розвиток економіки та ринку праці буде залежати від тривалості війни, її наслідків. У післявоєнний період ситуація на ринку праці

розвиватиметься відповідно до інтенсивності відновлення економіки. Проте такі тенденції не були враховані під час підготовки та прийняття державного замовлення.

Міністерство фінансів України неодноразово звертало увагу на те, що протягом тривалого часу відбувається відтік вступників від закладів професійної освіти до закладів вищої та фахової передвищої освіти внаслідок реалізації політики формування завищених показників державного замовлення на підготовку фахівців з вищою та фаховою передвищою освітою.

За даними Державної служби статистики України, випуск із закладів вищої та фахової передвищої освіти у 2019/2020, 2020/2021 та 2021/2022 навчальних роках становив 384 тис. осіб, 433 тис. осіб та 337 тис. осіб, водночас із закладів професійної (професійно-технічної) освіти було випущено лише 124 тис. осіб, 114 тис. осіб та 112 тис. осіб відповідно.

За таких умов і з урахуванням необхідності відновлення економіки країни у післявоєнний час Міністерство фінансів України за результатами розгляду рішення Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій після проведення круглого столу на тему: «Функціонування професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану» надавало свої пропозиції Кабінету Міністрів України, Мінекономіки та МОН про необхідність формування чітких підходів і комплексного бачення щодо зміни політики у питаннях підготовки кадрів для потреб ринку праці, зокрема в частині підтримки професійної освіти та її популяризації серед молоді.

Крім того, Міністерство фінансів України вважає, що формування проекту державного замовлення слід здійснювати з урахуванням потреб сьогодення, зокрема потреби країни у фахівцях з військових і медичних напрямів, фахівцях, необхідних для відбудови країни у післявоєнний час, для чого потрібно міняти підходи до його формування.

Так у проекті державного замовлення загальні прийоми на перший курс за напрямом «Цивільна безпека» (бакалавр) скорочено порівняно з плановими показниками минулого року на 499 осіб (-15,8 %), а за денною формою навчання на 621 особу (-23,7 %), прийоми за напрямом «Охорона здоров'я» (магістр на основі повної загальної середньої освіти) збільшено лише на 192 особи (+3,8 %), прийом за напрямом «Автоматизація та приладобудування» становить лише 25 осіб, а у минулому році його було передбачено у кількості 3 370 осіб.

Водночас традиційно збільшуються прийоми за напрямками підготовки, якими вже насичено ринок праці, а саме: за напрямом «Журналістика» прийоми на бакалаврат збільшено на 250 осіб (+99,6 %), «Управління і адміністрування» – на 2053 особи (+61 %), «Сфера обслуговування» – на 464 особи (+145 %), «Право» – на 473 особи (+18,8 %); «Міжнародні відносини» – на 324 особи (+67,5 %), «Публічне управління» – на 85 осіб (+58,6 %).

За даними Державної служби зайнятості, на кінець березня 2023 року кількість зареєстрованих безробітних з повною вищою, базовою та неповною

вищою освітою становила 58,8 тис. осіб, або 42,8 % загальної кількості зареєстрованих безробітних (137,3 тис. осіб).

За таких умов Міністерство фінансів України вважає, що збільшувати обсяги підготовки фахівців з вищою освітою за вищезазначеними напрямками підготовки є недоцільним та економічно необґрунтованим.

Також відзначено, що відповідно до пункту 15 протоколу наради, що відбулась під головуванням Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала від 24.05.2023, Мінекономіки, МОН, Мінфіну за участю заінтересованих органів **доручено опрацювати питання визначення нових підходів і принципів формування державного замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів з урахуванням реальних потреб економіки у період воєнного стану, після його припинення або скасування, а також післявоєнного відновлення України. Проте державне замовлення на поточний рік сформовано з урахування традиційних підходів без врахування даних щодо державних і суспільних потреб у кадрах, а реальним критерієм формування показників державного замовлення був попит на вступ до закладів вищої та фахової передвищої освіти і спроможність цих закладів провадити свою діяльність відповідно до встановлених ліцензійними умовами вимог.**

Частину зауважень Міністерства фінансів України було враховано в кінцевому варіанті державного замовлення, проте основні проблеми залишилися відкритими.

Таким чином, у зв'язку з неможливістю розроблення реалістичних прогнозів економічного і соціального розвитку країни на середньостроковий період в умовах воєнного стану на території України Міністерство фінансів України під час підготовки бюджетних запитів на 2023-2025 роки головним розпорядникам бюджетних коштів довело розподіл граничних показників за бюджетними програмами тільки на 2023 рік.

Профспілка працівників охорони здоров'я України звертає увагу на те, що в системі кадрового забезпечення галузі охорони здоров'я існує значна кількість проблем, які потребують вирішення у середньостроковій перспективі, зокрема:

- пандемія COVID-19 виявила дефіцит кадрів у сфері громадського здоров'я, зокрема епідеміологів;
- відсутність у штаті лікувальних закладів соціальних працівників, які могли б здійснювати частину функцій, пов'язаних із доглядом, які зараз лягають на плечі родичів або не виконуються взагалі;
- нерівномірність розподілу кадрових ресурсів в охороні здоров'я посилилася міграцією медичних працівників під час війни у західні регіони та за кордон;
- відсутність ефективного механізму планування кадрів на рівні закладу та регіону, що не дає можливості зрозуміти необхідну кількість фахівців для надання певного об'єму послуг, що загострюється відсутністю даних про реальну кількість населення, яке потребує послуг на найбільш уражених територіях під час війни;

- відсутність дієвої системи мотивації для залучення медичних працівників та фахівців з реабілітації до найбільш постраждалих від війни територій;
- обмежені повноваження медичних сестер/братів у наданні медичних послуг тощо.

Особливої актуальності під час війни та післявоєнний період набуває проблема розробки та запровадження як на національному, так і на локальному рівнях гнучкої системи стимулів та заохочень для залучення та утримання працівників сфери охорони здоров'я у районах, які мають недостатню кількість працівників для надання медичної та реабілітаційної допомоги.

За даними Профспілки станом на 2020 рік у 2313 закладах охорони здоров'я на посадах інженерів з охорони праці працювало 1695 фахівців. З них 1358 штатних працівників, 219 за сумісництвом та 15 працівників сторонніх підприємств (залучених до виконання функцій служби охорони праці за угодою). У 106 закладах служба охорони праці взагалі відсутня. Щодо штатних працівників, то 5-25 % з них не мають належної кваліфікації відповідно до нормативних вимог.

Зважаючи на ці данні, Профспілка робить висновок про те, що у галузі охорони здоров'я забезпеченість взагалі служби охорони праці працівниками належної кваліфікації становить лише 46,9 %. У зв'язку зі зміною державної політики у сфері охорони праці – перехід від науково обґрунтованих правил та норм до ризик-орієнтованої системи, вимоги до кваліфікації інженерів з охорони праці ще більше зростають.

Отже, найближчим часом галузь охорони здоров'я буде мати суттєвий дефіцит кваліфікованих кадрів для заміщення посад інженерів з охорони праці. І такі приклади наявні в інших галузях.

Міністерство освіти і науки України зазначило, що формування натуральних показників обсягів державного замовлення у 2023 році здійснювалося з урахуванням воєнно-політичного стану в Україні, задоволення потреб у фахівцях для відновлення України у післявоєнний період, збільшення осіб пільгових категорій, а також зважаючи на суспільно-економічну ситуацію щодо неспроможності більшості громадян України сплачувати за навчання у закладах вищої (фахової передвищої) освіти.

МОН України вказало, що «Структура державного замовлення на підготовку молодших бакалаврів, бакалаврів (магістрів медичного, фармацевтичного та ветеринарного спрямувань) враховує поточну воєнно-політичну ситуацію з урахуванням перспективи звільнення тимчасово окупованих та непідконтрольних територій, потреби у фахівцях, необхідних для подальшого відновлення регіонів та територій, що постраждали від збройної агресії російської федерації проти України, зокрема, пришвидшеного відновлення об'єктів критичної інфраструктури, соціальної інфраструктури, об'єктів житлового та громадського призначення, для забезпечення повернення в ці регіони внутрішньо переміщених осіб та біженців, створення умов для діяльності усіх суб'єктів господарювання.

Крім того, при формуванні проектних показників державного замовлення МОНом враховувалося також виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 28.10.2022 № 1224, яка була прийнята на виконання доручення Президента України щодо можливості продовження навчання осіб, які здобували освіту за контрактом у закладах вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти на територіях, зокрема Херсонської, Запорізької, Харківської областей і Донбасу, які потрапили під окупацію після 24 лютого 2022 року внаслідок збройної агресії російської федерації, та втратили можливість виконувати фінансові умови контракту».

МОН України відзначило, що передбачило збільшення обсягів державного замовлення для міністерства за освітнім ступенем бакалавра у порівнянні з 2022 роком, зокрема за такими спеціальностями:

- 053 Психологія - на 88,8%;
- 101 Екологія - 1,1%;
- 121 Інженерія програмного забезпечення - 6,5%;
- 122 Комп'ютерні науки - 4,8%;
- 123 Комп'ютерна інженерія - 4,3%;
- 125 Кібербезпека - 6,2%;
- 126 Інформаційні системи та технології - 2,5%;
- 191 Архітектура та містобудування - 4,8%;
- 227 Фізична терапія, ерготерапія - 15%;
- 231 Соціальна робота - 7,6%;
- 232 Соціальне забезпечення - 1,5%;
- 271 Річковий та морський транспорт - 11,5%;
- 274 Автомобільний транспорт - 3,4%;
- 275 Транспортні технології (за видами) - 3,3%.

Також МОН надало інформацію щодо відбору виконавців державного замовлення, що проводиться конкурсною комісією, яка утворюється щороку державним замовником відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 20.05.2013 № 363 «Про Порядок розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів».

Під час засідання представники МОН України звернули увагу на необхідність врахування у державному замовленні пільгових категорій на виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 28.10.2022 № 1224, що ускладнює розподіл державного замовлення за галузями. Для покращення ситуації необхідно сформувати механізм співфінансування.

За результатами заслуховування доповіді заступника Міністра економіки України Тетяни Бережної та співдоповіді заступника Міністра освіти і науки України Михайла Івана Винницького, широкого обговорення питання за участі Голови Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики Данила Гетманцева, Голови Комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Галини Третьякової, Голови Комітету з питань економічного розвитку Дмитра Наталухи, заступника Міністра фінансів України Романа Єрмоличева,

народних депутатів України – членів Комітету та інших учасників засідання було визначено, що норми статті 72 Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів» та відповідних підзаконних актів належним чином не виконуються.

Державне замовлення на підготовку кадрів у 2023 році сформоване без урахування середньострокового прогнозу потреби у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці, зайнятості населення, сучасних пріоритетів, у тому числі не корелюється з планами відбудови держави, інструментами державної підтримки економіки, та базується лише на скоригованій Мінекономіки України інформації від державних замовників. Урядом не запропоновано механізму щодо формування державного замовлення у період воєнного стану з урахуванням потреб країни у фахівцях з військових і медичних напрямів, фахівцях, необхідних для відбудови країни у післявоєнний час та її розвитку. Це потрібно терміново врахувати та вдосконалити, а також здійснити заходи щодо виправлення недоліків з підготовки державного замовлення на 2023 рік та внести до нього відповідні обґрунтовані зміни.

З урахуванням наведеної інформації Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій **в и р і ш и в:**

1. Інформацію Міністерства економіки України, Міністерства освіти і науки України про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів взяти до відома.

2. Кабінету Міністрів України:

2.1. Вказати на порушення законодавства, зокрема щодо недотримання положень статті 72 Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів» і відповідних підзаконних актів під час формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів на 2023 рік.

2.2. До 23 серпня 2023 року надати Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій таку інформацію:

1) яким чином прийнята Кабінетом Міністрів України Постанова від 11 липня 2023 р. № 708 «Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у 2023 році» корелюється з Планом відновлення України та з інструментами державної підтримки економіки;

2) обґрунтування кожної затвердженої цифри державного замовлення відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 11 липня 2023 р. № 708 «Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку

кадрів у 2023 році» з деталізацією по спеціальностях та замовниках, а також із зазначенням механізму, на основі якого здійснювалася підготовка державного замовлення, та причин збільшення або зменшення замовлення за усіма спеціальностями.

3. Міністерству економіки України до 23 серпня 2023 року надати Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій таку інформацію:

3.1. пояснення про причини невиконання статті 72 Закону України «Про вищу освіту»; положень Закону України «Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів»; Порядку формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2013 р. № 306; Методики розрахунку орієнтовної середньої вартості підготовки одного кваліфікованого робітника, фахівця, аспіранта, докторанта, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 20 травня 2013 р. № 346; Методики формування середньострокового прогнозу потреби у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці, затвердженої Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 26.03.2013 № 305, зокрема чому не були залученні до формування державного замовлення Національне агентство з питань забезпечення якості вищої освіти, роботодавці та їх об'єднання;

3.2. покроковий механізм формування державного замовлення у 2023 році;

3.3. середньострокові прогнози потреб у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці у 2013-2022 роках, які надавались державним замовникам;

3.4. щодо переліку найбільш затребуваних спеціальностей і професій для функціонування економіки у воєнні та повоєнні часи;

3.5. про ступінь врахування під час складання середньострокового прогнозу потреб у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці прогнозів економічного і соціального розвитку країни на середньостроковий період, планів відновлення України.

4. Міністерству економіки України та Міністерству освіти і науки України до 23 серпня 2023 року надати пропозиції щодо зміни порядку формування і розміщення обсягів державного з урахуванням наявної ситуації та воєнного стану або стану війни, пріоритетності підготовки кадрів з визначенням реальних потреб економіки у період післявоєнного відновлення України.

5. Міністерству освіти і науки України до 23.08.2023 надати Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій таку інформацію:

5.1. про хід реалізації Постанови Кабінету Міністрів України від 28.10.2022 № 1224 «Про затвердження Порядку переведення на навчання за державним замовленням окремих категорій здобувачів фахової передвищої, вищої освіти, які зараховані до закладів фахової передвищої, вищої освіти до 2021 року включно на місця, що фінансуються за кошти фізичних та/або юридичних осіб» із зазначенням:

5.1.1. переліку закладів освіти, які були залучені до виконання цієї Постанови;

5.1.2. чисельності осіб, переведених на бюджетну форму навчання із зазначенням спеціальностей по кожному закладу освіти;

5.1.3. чи були факти переведення з контрактної форми навчання на бюджетну в інші заклади освіти;

5.1.4. вартості навчання за контрактом осіб перед тим, як вони були переведені на бюджетну форму навчання у розрізі спеціальностей по кожному закладу освіти;

5.1.5. вартості навчання за рахунок бюджету осіб, переведених з контрактної форми, у розрізі спеціальностей по кожному закладу освіти;

5.1.6. пропозиції щодо вдосконалення механізмів державного фінансування підготовки таких фахівців;

5.2. про виконавців у 2020-2022 роках державного замовлення на підготовку фахових молодших бакалаврів у розрізі спеціальностей з урахуванням обсягів по виконавцям в натуральних та грошових показниках;

5.3. про замовників державного замовлення у 2020-2023 роках на молодших бакалаврів у розрізі спеціальностей;

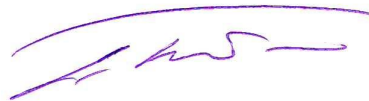
5.4. про орієнтовні розрахунки бюджетних втрат за 2021-2023 роки, пов'язаних з підготовкою вчителів у закладах вищої освіти, які не працевлаштувалися за професією;

5.5. про пропозиції для обговорення нової моделі фінансування здобуття вищої освіти з проектами нормативно-правових актів та проектами змін до чинного законодавства.

6. Розглянути повторно 30 серпня поточного року на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій у порядку контролю питання про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів.

7. Контроль за виконанням цього Рішення покласти на Голову Комітету С.В. Бабака.

Голова Комітету

Сергій БАБАК